

Махав вітряк крилами...

Ставок, гребелька
і вітряк
3-за гаю крилами махає.

Цей одвічний український пейзаж геніально відтворив у своїй поезії Тарас Шевченко. Але й ми ще пам'ятаємо ту пору, коли дерев'янокрилаті богатирі натужно трудилися, перемелюючи зерно на борошно.

Приміром, у Малатині діяв вітряк заможного гасди Мирона Пивоварчука, придбаний ним у Межирічах 1860 р. Стояв він зліва від нинішнього житла Тишуків. Молоди там Мирон і його син Григорій. У 1950 р. вітряк розібрали.

Другий вітряк розміщувався на вулиці Нова Павлівка, там, де мешкає Василь Черноус. Належав він пану Прушинському, але працював там поляк Блохович. У роки війни (після 1943 р.) вітряк згорів.

Третім вітряним млином володіли Мальчевські (останній власник — Клим Мальчевський). Стояв він на пагорбі, де тепер хата Михайла Тхорука, до 1950 р.

Четвертого вітряка самотужки виготовили та змонтували в 1941 р. майстри-самоуки Адам Льомкін і Степан Шикунець. Стояв він на місці теперішнього обійстя Ганни Шикунець. Аби не дізнались німці, молоти тут тільки вночі. Вдень крила знімали. 1952 р. цей унікальний вітряк знищили.

У Моцонах молоти зерно вітряки Тодора Войтка та Ісака Пелеха. Войткового вітряка купив затим німець Штенк. У 50-х рр. споруду знищили.

Пелех млина отримав у 1880 р. як придане своєї коростятинської дружини (її земля була в Моцонах). У

1946 р. конструкція згоріла.

Перший моцонський вітряк розміщувався на місці новозбудованого дому Сікори, другий — там, де живе Ольга Давидюк.

Щодо Матіївки, то там діяли два вітряки. Першого (див. фото) побудували у 1820 р. німці. Всі деталі конструкції та кам'яні жорна вони привезли зі своєї батьківщини.

У XX ст. зазначений вітряний млин поміняв господаря: у німців його купив матівець Антон Садовчук, який тривалий час перебував на заробітках в Америці і привіз звідти хороші гроші. Щоправда, бути добрим газдою Антону не судилося, позаяк дуже вже полюблив хильнути оковитою. А раз так, то невдовзі продав вітряка німцеві Шплету. Односельці тоді ще жартували:

— Вітряк у Антона пройшов через гулька.

Що таке гулька? Кадик. У Садовчука він був дуже великим.

У 1940 р. Шплет виїхав до Німеччини. Відтак мельникувати став Трохим Ілляк, якого два роки по тому змінив Панас Бойчук. Останній хазяйнував тут до 1944 р.

Опісля селян у вітряку обслуговували Антип Садовчук і Петро Потапчук. Мололи вони недовго, до 1947 р., коли млин зламався.

1950 р. богатирські крила замахали знову. Цьому слід завдячувати Володимиру Звірковському, який відремонтував механізм за власні кошти. Потім, правда, затрати йому відшкодував колгосп, виділивши тонну зерна. В цю пору вітряк уже не був приватним, а належав одній із тучинських державних організацій.

Звірковський працював мельником до 1957 р., доки млин не зіпсувався знову. Цього разу у нього зламалося одне з крил.

Його відремонтував колишній мельник Петро Потапчук, котрий знову став тут господарювати і пробув на цій посаді до 1962 р. Затим вітряк зламався втретє і простояв незадіяним цілих тридцять літ, до початку 90-х, коли його остаточно понівечила і перекинула буря.

Дерев'яні конструкції після цього перевезли до місцевого колгоспу. Щодо жорен, то їх успішно застосували на новому матіївському млині, що діє й понині. Спорудив його Степан Звірковський.

Історія побудови другого сільського вітряка подібна. Привіз і склав його теж німець. Коли в 1940 р. німців виселяли до фатерлянду, вітряний млин зламався і нерухомо простояв до 1943 р. Тоді його полагодив Тихон Ілляк, котрий став мельником і молот тут зерно упродовж трьох літ.

В 1946 р. вітряк став знову і «мовчав» шість літ. Відтак його «оживив» Іван Майструк. Але ненадовго, бо з поламкою крила споруду розкидали.

Продовжуючи тему, кілька слів скажу і про матіївський паровий млин. Збудували його у 1925 р. двоє братів-євреїв. Через три роки споруду розібрали і перевезли в Залізницю, що на теренах сучасної Корчечини.

А от у Мичеві діяв один вітряк. Належав він німцю Фірнасу. Якось мельник, вручну розвертаючи і скеровуючи конструкцію за вітром, не розрахував свої сили, отримав травму і помер. Після цієї трагедії у вітряку більше ніхто не молот. З утворенням колгоспу вітряного млина розібрали.

Валентина
ГЕРАСИМЧУК,
красзнавець, вчителька
історії Малатинської СШ: